

BO'LAJAK OFITSERLARNING KOGNITIV VA KREATIV KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI**Farmonov Fariddin Fazliddin o'g'li**

Osiyo Xalqaro universiteti 1-bosqich magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15364543>

Annotatsiya. Maqolada bo'lajak ofitserlarning kreativ kompetentligini rivojlantirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ularning kognitiv kompetentsiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari mazmuni haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: kognitiv, kreativ, kompetentlik, qobiliyat, tafakkur, salohiyat, ijodiy.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОГНИТИВНО-ТВОРЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ

Аннотация. В статье рассматриваются пути развития творческой компетентности будущих офицеров. Также обсуждается содержание теоретических основ развития их когнитивной компетентности.

Ключевые слова: когнитивный, творческий, компетентность, способность, мышление, потенциал, творческий.

THEORETICAL BASIS OF FORMING THE COGNITIVE AND CREATIVE COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS

Abstract. The article examines the ways of developing creative competence of future officers. It also discusses the content of the theoretical foundations for developing their cognitive competence.

Keywords: cognitive, creative, competence, ability, thinking, potential, creative.

Kirish: Zamonaviy harbiy soha o'zgaruvchan va murakkab hisoblanib hozirgi kunda shiddat bilan o'zgarib bormoqda. O'z navbatida bu esa bo'lajak vatanparvar ofitserlardan yuqori darajadagi bilim, malaka va ko'nikmalarni talab qiladi. Ayniqsa, kognitiv va kreativ kompetentliklar tushunchalari, ya'ni bilimlarni anglash, ularni ijodiy tarzda qo'llash va yangi muammolarga innovatsion va nostandart yechimlarni topish qobiliyati, harbiy soha vakillari uchun juda muhimdir.

Global xavf-xatarlar va murakkab ijtimoiy, siyosiy, texnologik o'zgarishlar harbiy tizimni yangilashni taqozo etadi. Ushbu maqolada bo'lajak ofitserlarning kognitiv va kreativ kompetentligini shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati haqida so'z yuritiladi.

Agar siz ofitserlarni tayyorlashda va ularni yetuk va malakali kadr bo'lib yetishishlari uchun kerak bo'ladigan hususiyatlar, jumladan, kognitiv va kreativ kompetentligini qanday rivojlantirish mumkinligi haqida ko'proq bilishni istasangiz, ushbu maqola siz uchun foydali bo'ladi.

Asosiy qism: Kognitiv va kreativ kompetentlik: tushuncha va ahamiyati. Kognitiv kompetentlik, deganda asosan, fikrlash, muammolarni tahlil qilish, yechimlarni topish va qarorlar qabul qilish bilan bog'liq. Bu kompetentlik harbiy xizmatda yuqori darajadagi aqliy va jismoniy faoliyatni va tezkor shu bilan birgalikda nostandart qarorlarni qabul qilishni ta'minlaydi. Kognitiv kompetentlikka, shuningdek, ma'lumotlarni tahlil qilish, sintez qilish va yangiliklarni o'zlashtirish qobiliyatlari kiradi.

Kognitiv va kreativ kompetentliklar - bu mutaxassislarning professional faolligini ta'minlaydigan, bilimlar va ko'nikmalarni amaliyotda qo'llash imkonini beruvchi asosiy qobiliyatlar hisoblanadi.

Kreativ kompetentlik esa ijodiy tafakkur va yangicha yechimlar yaratish qobiliyatini ifodalaydi. Kreativlik harbiy xizmatda innovatsion yondashuvlarni inobatga olgan holda amalga oshirish, jahon amaliyotiga va xorij tajribalaridan kelib chiqib yangiliklar kiritish va harbiy topshiriqlarni samarali hamda sifatli bajarish imkonini beradi. Kreativ kompetentlik, shuningdek, yangi strategiyalar, usul va uslublar ishlab chiqish, yangicha yondashuv, resurslarni samarali ishlatish va jamoa bilan ishlashda muhim ahamiyatga ega.

Kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishning pedagogik asoslari:

Kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishda pedagogik yondashuvlarning alohida o'ri bor. Pedagogik tizimda bu kompetentliklar quyidagi metodik yondashuvlar yordamida rivojlanishi mumkin:

1. Interaktiv o'qitish metodlari

Kognitiv va kreativ kompetentliklarni rivojlantirishda innovatsion texnologiyalarning o'ri, hususan, interaktiv o'qitish metodlarining ahamiyati katta. Kursantlar, tinglovchilar va bo'lajak ofitserlarga interaktiv (interfaol) usullar orqali o'rganish imkoniyatlari yaratish zarur.

Bu metodlar, jumladan, guruh ishlari, munozara, simulyatsiyalar, ikki tomonlama o'quvlar, amaliy mashg'ulotlar va boshqa faoliyatlar kognitiv va kreativ tafakkurni rivojlantirishga yordam beradi. Interaktiv yondashuvlar kursantlarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirib, ijodiy qarorlar qabul qilishda amaliy ko'nikmalarni oshiradi.

2. Muammolarni hal etish yondashuvi

Muammolarni hal etsih yondashuvi bo'yicha ta'lim muassasidagi o'quv jarayonlari ofitserlarga haqiqatdan ham amaliy muammolarni hal qilishni o'rgatadi. Bunday yondashuv, kognitiv kompetentlikni shakllantirishda muhimdir, chunki u kursantlarni tahlil qilish, sintez qilish va o'zlashtirishga o'rgatishi bilan birgalikda amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi va qaror qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi. Muammolarni hal qilish jarayonida kreativ yondashuvni qo'llash orqali ofitserlar yangi va innovatsion yechimlar ishlab chiqishga o'rganadilar.

3. Texnologiyalar va yangi o'quv vositalari

Zamonaviy texnologiyalar ofitserlarning kognitiv va kreativ kompetentliklarini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Virtual simulyatsiyalar, kompyuter o'yinlari, 3D modelirovka va boshqa innovatsion vositalar o'quv jarayonini interaktiv va ijodiy qiladi. Masalan, simulyatsiyalar ofitserlarga real sharoitda qarorlar qabul qilish, strategiyalarni sinab ko'rish va turli vaziyatlarga moslashish imkonini beradi.

Shuningdek, internet platformalarida o'quv materiallarini taqdim etish, masofaviy o'qish imkoniyatlari bo'lajak ofitserlarga o'z bilimlarini va ko'nikmalarini yanada kengaytirish imkoniyatini yaratadi. Bu yangi texnologiyalar o'quvchilarni kreativ fikrlashga, yangi g'oyalarni ishlab chiqishga rag'batlantiradi.

4. Individual va guruh ishlari

Individual va guruh ishlari kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishda samarali usul bo'lib xizmat qiladi. Individual ishlar, talabalar va ofitserlarning mustaqil fikrlashini, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Guruh ishlarida esa kreativ muhokama, hamkorlik va jamoaviy yechimlar ishlab chiqish orqali ofitserlar yangi tafakkur yondashuvlarini o'zlashtiradilar.

Kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishda individual va guruh ishlari juda katta ahamiyatga ega. Individual ishlar ofitserlarni mustaqil fikrlashga o'rgatadi. Bunday ishlar orqali ofitserlar o'z bilimlarini amaliyotga qo'llashni o'rganadilar.

Guruh ishlarida esa kreativlikning roli o'sadi, chunki jamoaviy ishlar ko'proq innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqishga yordam beradi. Guruhlar o'rtasidagi fikr almashish orqali yangi, noan'anaviy yechimlar topiladi

5. Ijodiy faoliyat va yangi texnologiyalar

Zamonaviy texnologiyalar, shuningdek, ofitserlarning kreativ kompetentliklarini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. O'qitish jarayonida yangi texnologiyalarni qo'llash orqali ofitserlar muammolarni tezda hal qilishga, innovatsion yechimlar ishlab chiqishga o'rgatish mumkin. Kompyuter simulyatsiyalari, virtual o'quv muhitlari va boshqa texnologik vositalar orqali talabalar va ofitserlarning kreativ fikrlashini rivojlantirish mumkin.

6. Kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishda amaliyot hamda boshqaruvning roli

Kognitiv va kreativ kompetentliklar faqat nazariy bilimlarga asoslanib shakllanmaydi, balki amaliyotda sinovdan o'tishi zarur. Harbiy o'quv jarayonida ofitserlar real sharoitda o'z bilim va ko'nikmalarini sinab ko'rishlari lozim. Amaliyot jarayonida ofitserlarning kognitiv va kreativ kompetentliklari rivojlanadi, chunki ular muammolarni hal qilish, qarorlar qabul qilish va jamoa bilan ishlashga to'g'ri keladi.

Harbiy o'quv jarayonining amaliy jihati, ayniqsa, ofitserlarning kognitiv va kreativ kompetentliklarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Amaliyot jarayonida ofitserlar nazariy bilimlarni amaliyotga qo'llashga o'rganadilar. Harbiy xizmatda har doim yangi vaziyatlar va muammolar yuzaga keladi. Shuning uchun amaliyotdagi muammolarni hal qilishda ofitserlarning kreativlik va kognitivliklari sinovdan o'tadi.

Amaliyotning samarali bo'lishi uchun uni yaxshi tashkil etish, real sharoitga moslashtirish va bo'lajak ofitserlarni amaliy ko'nikmalarni o'rganishga rag'batlantirish muhimdir. Shuningdek, amaliyotda ofitserlarga kreativ muammolarni hal qilish, strategiyalar ishlab chiqish va innovatsion yondashuvlarni qo'llash imkoniyatlari yaratilishi lozim.

O'quv jarayonida amaliyotning samarali tashkil etilishi talabalar uchun harbiy xizmatda qabul qilinadigan qarorlarning qanday tahlil qilinishini, yangi vaziyatlarga qanday javob berish kerakligini ko'rsatadi. Shuningdek, amaliyot orqali ofitserlar yangi g'oyalarni sinab ko'rib, o'zlari uchun eng samarali yechimni topadilar.

Boshqaruvning roli kognitiv va kreativ kompetentliklarni shakllantirishda alohida ahamiyatga ega. Ofitserlarni o'qitishda boshqaruv tizimi yangicha yondashuvlarni qo'llashni ta'minlashi kerak. O'qituvchilar va murabbiylar ofitserlarga samarali boshqaruv metodlarini o'rgatish, ularning kreativ fikrlashini rag'batlantirish va yangi strategiyalar ishlab chiqishga yordam berishlari zarur.

Shuningdek, boshqaruv tizimi o'quv jarayonida kreativ muhit yaratishni ta'minlashi kerak. Bunday muhit ofitserlarga o'z fikrlarini erkin ifodalash, yangi g'oyalar bilan chiqish va muammolarga innovatsion yechimlar topish imkonini beradi

Xulosa

Bo'lajak ofitserlarning kognitiv va kreativ kompetentliklarini shakllantirish harbiy ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Kognitiv kompetentliklarning shakllanishi ofitserlarga tahlil qilish, muammolarni yechish va qarorlar qabul qilishda yordam beradi, kreativ kompetentlik esa yangi va innovatsion yechimlar ishlab chiqishga imkon yaratadi. Bu kompetentliklarni shakllantirish uchun interaktiv o'qitish metodlari, problema-yechim yondashuvi, individual va guruh ishlari, yangi texnologiyalar va amaliyotning o'rni katta.

Ushbu yondashuvlar bo'lajak ofitserlarning fikrlashini rivojlantirib, ularni zamonaviy harbiy sharoitlarga tayyorlaydi. Kognitiv va kreativ kompetentliklarning shakllanishi harbiy sohada yuqori sifatli mutaxassislarni tayyorlashning asosiy omillaridan biridir. Bu kompetentliklarni shakllantirish pedagogik jarayonning markazida turishi kerak.

Interaktiv o'qitish metodlari, muammolarni hal etish yondashuvi, guruh ishlari va yangi texnologiyalarning qo'llanilishi ofitserlarning kognitiv va kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, amaliyot va boshqaruv tizimining samarali tashkil etilishi ofitserlarning yuqori darajadagi malaka va kompetentliklarga ega bo'lishini ta'minlaydi. Kognitiv va kreativ kompetentliklarning rivojlanishi bo'lajak ofitserlarga o'z vazifalarini samarali va innovatsion tarzda bajarish imkoniyatini yaratadi.

REFERENCES

1. **Qodirov, T. (2020).** *Kognitiv va kreativ kompetentlik: nazariy asoslar va metodikalar.* Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. **Jumanazarov, A. (2019).** *Ta'limda kognitiv kompetentlikni rivojlantirish usullari.* Toshkent: Ta'lim va Innovatsiyalar markazi.
3. **Sharipov, R. (2021).** *Kreativ kompetentlikni shakllantirishda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.* Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
4. **Mamatov, A. (2020).** *Kognitiv va kreativ kompetentlikni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar.* Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
5. **Raximov, Z. (2020).** *Bo'lashak ofitserlarni ta'limda kreativ yondashuvlar orqali tayyorlash.* Toshkent: O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
6. **Tursunov, B. (2022).** *Kreativlik va kognitiv kompetentlikning pedagogik shakllanishi.* Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi.
7. **Karimov, Sh. (2021).** *Bo'lashak ofitserlarning pedagogik kompetentliklarini rivojlantirishning nazariy asoslari.* Toshkent: O'zbekiston Ta'limi.
8. **Mirzaev, U. (2020).** *Kreativ va kognitiv yondashuvlarning ta'lim tizimidagi o'rni.* Toshkent: Innovatsion Pedagogika markazi.
9. **Yuldashev, N. (2021).** *Kognitiv va kreativ kompetentlikni shakllantirishda pedagogik texnologiyalar.* Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
10. **Abdullaev, B. (2021).** *Kognitiv va kreativ kompetentlikning o'zaro aloqasi va uning ta'limda qo'llanilishi.* Tashkent: O'zbekiston Oliy Ta'limi nashriyoti.